

Forsker truet på livet

Få timer før professor Jens Lundgren skulle præsentere forskning om bivirkninger ved HIV-medicin på en stor international conference, modtog han en ubehagelig sms: »We will take you out«

FORSKNINGSFRIHED

AF STINE MAIKEN BRIX

Jens Lundgren stod i kulissen til verdens største internationale AIDS-konference i Mexico, da sms'en tikkede ind. »We will take you out« er en trussel på livet. 20.000 tilhørere sumede foran podiet, hvor KU-forskeren om få timer skulle træde op. Er det livet værd?

»Jeg har aldrig nogensinde oplevet at blive truet før. Det var ubehageligt,« fortæller Jens Lundgren.

Alligevel besluttede han at gå ud på scenen for at fremlægge sine forskningsresultater. Imens arbejdede konferencens arrangører på højtryk bag scenen på at skrue op for sikkerheden. Også de havde modtaget advarsler i forbindelse med Jens Lundgrens medvirken.

Så snart han var færdig med sin præsentation, stod otte livvagter klar til at eskortere ham ud til en taxa der kørte direkte til Mexico Citys lufthavn.

Jens Lundgren er hverken rockstjerne eller præsidentkandidat. Han er professor i virus sygdomme ved Københavns Universitet og overlæge ved Rigshospitalet. Til daglig er hans tilværelse langt mindre dramatisk når han leder forskningsenheden Copenhagen HIV Programme (CHIP) på Panum Institutet.

Siden 1999 har han ledet et internationalt forskningsprojekt om bivirkninger ved HIV-medicin. Det var resultater herfra som gav anledning til dramatikken i Mexico.

»Jeg vil jo helst snakke om at jeg synes vi har lavet noget interessant forskning,« svarer

Jens Lundgren da jeg spørger til conferenceoplevelsen. Han mener at en forskers fokus bør være stillet knivskarpt på data – og ikke den hurlumhej som omgiver forskningen.

Når han alligevel indvilliger i at berette om sin oplevelse, er det fordi han er bekymret for forskningsfriheden, og han håber historien kan afstedkomme en debat om hvordan den uafhængige kliniske forskning kan sikres.

Forskeren under pres

I april offentliggjorde Jens Lundgren og ph.d.-studerende Signe Worm en artikel i det anerkendte medicinske tidsskrift *The Lancet*. Deres forskergruppe havde fundet en overhyppighed af hjerte-karsygdomme blandt patienter som bruger to specifikke præparater mod HIV. For patienter i behandling med præparatet Abacavir var risikoen næsten dobbelt så høj som for patienter der tager andre typer medicin.

I kølvandet på publiceringen i *The Lancet* oplevede Jens Lundgren og hans forskergruppe et voldsomt pres hvor sms'en i Mexico var den helt ekstreme kulmination.

I samme udgave af *The Lancet* fik to forskere ansat af producenten af stoffet Abacavir, GlaxoSmithKline, trykt et såkaldt 'letter' hvor de fremlagde firmaets data. Deres konklusion modsagde resultaterne i Jens Lundgrens studie.

Normalt gennemgår en videnskabelig artikel en omfattende faglig vurdering, en såkaldt peer-review proces, inden et tidsskrift som *The Lancet* optager den. Det var også tilfældet for Jens Lundgren,

men studiet fra GlaxoSmithKline gennemgik ikke denne procedure hvilket *The Lancets* leder også påpegede.

Med *The Lancets* sidehoved som blåt stempel kunne medicinalvirksomheden imidlertid sprede sine resultater til verdenspressen som enstemmigt bragte historien om at der ikke var overhyppighed af hjerte-karsygdomme blandt brugerne af Abacavir.

På den internationale AIDS-konference i Mexico var kontroversen mellem Jens Lundgren og GlaxoSmithKline hovedhistorien. Firmaet arrangerede et sideløbende symposium om Abacavir, indrykkede annoncer om deres eget arrangement i conferenceavisen og udsendte den ene pressemeddelelse efter den anden. Efter fem dages massiv kampagne havde Jens Lundgren ti minutter til at svare tilbage.

»Jeg har ikke noget imod kritik – det er forudsætningen for at forskningsfeltet kommer videre – men hele processen var dybt frustrerende fordi jeg havde beskedne muligheder for at fremlægge vores version,« siger Jens Lundgren og fortsætter:

»Hvis ikke jeg havde haft nogle år på bagen, så tror jeg meget vel at jeg kunne være blevet distraheret.«

Han understreger at han ikke mistænker firmaet for at stå bag sms-truslen. Signe Worm, som var den uprøvede i denne forbindelse, var noget overvældet over hele forløbet.

»Men jeg var ikke usikker på at vi havde fundet en rigtig sammenhæng. Vi arbejdede med et stort datasæt hvor min opgave blandt andet har været at gennemgå de enkelte jour-

FOTO: REIMAR JULI

HIV-FORSKERE – Professor Jens Lundgren og ph.d.-studerende Signe Worm oplevede et voldsomt pres da de offentliggjorde forskning der miskrediterede et specifikt medicinsk præparat.

naler så jeg ved at det var reelle blodpropper,« siger Signe Worm og uddyber:

»I starten var vi overraskede fordi vi ikke kendte til den biologiske mekanisme der kunne forklare sammenhængen. Siden da fandt vi en mulig forklaring som Jens præsenterede i Mexico. Det ser ud til at Abacavir gør åreforkalkede kar ustabile hos de HIV patienter der har allerede har en høj risiko for hjertekarsygdom og ad den vej kan øge risikoen for hjerteanfald.«

Brug for mere viden

Siden konferencen er der sået tvivl om hvorvidt GlaxoSmithKlines studie kan bruges til at afkræfte de danske resultater. Firmaets vicepræsident for global klinisk udvikling, John Pottage, har erkendt i et interview til internetmagasinet *Bloomberg* at GlaxoSmithKlines studie i udgangspunktet ikke er designet til at kigge på medicinens effekter på hjertet.

Resultaterne fra Jens Lundgren har sat forskergrupper over hele verden i gang med at undersøge emnet nærmere.

Det passer den danske forsker glimrende:

»Vores resultater giver en kraftig indikation, men vi kan ikke definitivt afgøre om Abacavir kan forårsage hjerte-karsygdom. Derfor har vi brug for at akkumulere mere viden på området. Det vigtigste er at forskningsdebatten er tilbage på sporet.«

Er det for tidligt at drage konsekvenser af jeres forskning?

»Det er ikke min opgave at vurdere. Det tager sundhedsministerier og forskellige videnskabelige foreninger sig af når de udformer guidelines for behandling. Den proces er allerede i fuld gang. I starten af november besluttede det amerikanske sundhedsministerium at fjerne det omtalte stof fra deres liste over 'foretrukne' præparater og flytte det til listen over 'alternative' præparater med henvisning til vores forskning. Indtil videre har European Medicines Evaluation Agency (EMA) valgt at beholde de nuværende anbefalinger.«

»Jeg har hele tiden sagt at de kortsigtede implikationer

bør være at man overvejer brugen af Abacavir hos patienter som i forvejen har øget risiko for hjertesygdom. HIV-patienter er som regel unge personer hvis risiko for hjerte-karsygdomme i forvejen er meget lav. Normalt vil en bivirkning som vi har set ved Abacavir, ikke spille nogen rolle, men hvis man allerede har flere risikofaktorer for hjerte-karsygdom, så begynder det at betyde noget. Det gælder, hvis man er ældre, hvis man ryger, er mand eller har forhøjet kolesteroltal.«

Findes der lige så effektive alternativer præparater, som en HIV-patient på Abacavir kan skifte til?

»Det kommer an på den enkelte patient. For nogle er det klart en mulighed at skifte. For andre patienter er det ikke – enten fordi de ikke kan tåle alternativet eller fordi de simpelthen ikke har effekt af det. Vores opgave er at give en generel information om behandling og bivirkninger, men i sidste ende skal den enkelte læge og patient træffe beslutningen.«

Kilder: *The Independent*, *Bloomberg.com*, *The Lancet*.

Fakta

Jens Lundgren er ansat af Københavns Universitet og Rigshospitalet og er leder forskningsenheden Copenhagen HIV Programme (CHIP) på Panum Institutet. Hans forskningsgruppe støttes primært af EU-kommissionen og National Institutes of Health som huserer under det amerikanske sundhedsministerium. Det omtalte D:A:D studie støttes af EMA i samarbejde med alle medicinalfirmaer med HIV-præparater på det europæiske marked. Signe Worm er ansat på CHIP som ph.d.-studerende og er koordinator på D:A:D-studiet.

GlaxoSmithKline er verdens næststørste medicinalvirksomhed med 110.000 ansatte verden over og en årlig omsætning på 22,7 mia. britiske pund.

Abacavir er det aktive stof i to af GlaxoSmithKlines præparater, Ziagen og Kivexa. På verdensplan solgte Ziagen for 218 millioner dollars i 2007, mens omsætningen af Kivexa var på 648 millioner dollars.